

ŞEHİR KONUŞMALARI

2025

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İPA İstanbul Planlama Ajansı

FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION For Freedom. Türkiye

İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ

ŞEHİR KONUŞMALARI / GÖÇ

İSTANBUL & BURSA

Bu etkinliğin hayata geçirilmesinde emeği geçen İnsan Hakları Akademisi (İHA), İstanbul Planlama Ajansı (İPA), Bursa Planlama Ajansı ve Friedrich Naumann Vakfı'na (FNF) etkinliği organize ettikleri ve destekleri için sonsuz teşekkürler.

Aynı zamanda, Şehir Konuşmaları'nda emeği geçen ekip üyelerimiz Aret Demirci, Beyza Tunca, Boran Eroğul, Deniz Karaağaç, Ece Doğa Ayan, Elif Güney Menderes, Elif Öykü Lal, Elif Yıldız Kızılca, Emma Berna Güler, Gamze Zımba, Melek Özmüş, Nur İşcan Pekçalışır, Sezen Kavuk, Yaren Aktay, Yiğit Göktuğ Torun'a bu etkinliğe olan destekleri için teşekkür ederiz.

Etkinlik boyunca değerli bilgilerini bizlerle paylaşan ve diyalog sürecini etkin bir şekilde sürdürmemizi sağlayan kıymetli eğitmenlerimize de şükranlarımızı sunuyoruz.

Son olarak, günlerini toplumsal birliktelik ve ortak çözümler adına bu etkinliğe ayıran tüm katılımcılarımıza içten teşekkür ederiz. Onların diyalog kurma konusundaki kararlılığı olmasa, bu projeyi gerçekleştiremezdik.

ŞEHİR
KONUŞMALARI

GİRİŞ

Şehir Konuşmaları, toplumsal kutuplaşmanın derinleştiği bir bağlamda, farklı düşünce ve deneyimlere sahip bireyler arasında karşılaşma ve diyalog imkanları üretmeyi hedefleyen bir tartışma ve buluşma serisidir. Seri kapsamında, toplumu ilgilendiren temel meseleler farklı perspektiflerden ele alınarak, katılımcıların birbirlerinin deneyimlerini anlamasına, kendi konumlarını yeniden düşünmesine ve ortak bir dil geliştirmesine zemin hazırlanmaktadır. Bu çerçevede Şehir Konuşmaları, empatiyi güçlendiren ve toplumsal uyuma katkı sunan bir kamusal tartışma alanı olarak konumlanmaktadır.

My Country Talks

My Country Talks, toplumdaki ayrıştıran meseleleri ele almak için müzakere yönteminin esas alındığı bir platformdur. 2017 yılında ZEIT ONLINE tarafından Almanya'da başlatılan bu model, bireylerin farklı bakış açılarını karşılıklı olarak paylaşmalarını teşvik ederek toplumda kutuplaşmayı azaltmayı hedefler. My Country Talks, bir ülkenin vatandaşlarını politik tartışmalar için bir araya getirirken bire bir eşleşmelerle politik görüş ayrılıklarını aşan yapıcı sohbetler başlatmayı ve kutuplaşmayı kırarak toplumlar arası diyaloğu güçlendirmeyi amaçlar.

Bu modelin bir varyasyonu olan My City Talks ise daha yerel ölçekte, şehirler, kasabalar, belediyeler veya belirli coğrafi bölgeler için tasarlanmıştır. Yerel demokrasiyi güçlendirmeyi ve topluluklar arasındaki kutuplaşmayı kırmayı amaçlayan bu programlar, yerel sorunlara çözüm aramak için diyaloğu teşvik eder. My City Talks modeli örnek alınarak, Şehir Konuşmaları da farklı görüşteki İstanbulluları bir araya getirerek polarizasyonun önüne geçmeyi hedefliyor.

Şehir Konuşmaları

Eylül ve Kasım aylarında İstanbul Planlama Ajansı, Bursa Plan, Friedrich Naumann Vakfı ve İnsan Hakları Akademisi iş birliğiyle düzenlenen Şehir Konuşmaları buluşmaları, toplumsal diyaloğun güçlendirilmesi ve kentin en önemli sorunlarının ele alınması amacıyla gerçekleştirildi. Özellikle göç, temsiliyet, etkin vatandaşlık, iç ve dış göç tartışmaları toplumsal değişime etkisi tartışmaların odağında yer aldı. Etkinlik, katılımcıları ikişerli eşleyip farklı perspektifleri bir araya getirerek toplumsal sorunlar hakkında yeni ve yaratıcı çözümler geliştirmeyi hedefledi.

İÇİNDEKİLER

Metodoloji 6

İSTANBUL
Dr. Sernaz Arslan & Dr. Müge Dalkıran Sunumları 8
Gözde Kara Günaydın & Can Selçuki Sunumları 14
Sonuçlar 18
Öneriler 19

BURSA
Prof. Dr. Murat Erdoğan'ın Sunumu 22
Prof. Dr. Barış Özdal'ın Sunumu 24
Sonuçlar 25
Öneriler 26

Karşılaştırmalı Sonuçlar ve Genel Değerlendirme 27
Biz Kimiz? 31

METODOLOJİ

Etkinliğin öncesinde katılımcılar arasında en verimli eşleşmeyi sağlamak amacıyla onlara hem göç sorununa hem de belediyelerde temsil hakkına yönelik bir dizi soru yöneltildi. Bu sorular aracılığıyla, katılımcıların göçmenlerin kent yaşamındaki konumuna ilişkin yaklaşımları, iç ve dış göçlerin toplumda yarattığı sosyo demografik değişimleriyle birlikte değişen toplumsal algıları, belediyelerde temsil edilme hakkına dair tutumları ve kentin sunduğu fırsatların adil dağılımına ilişkin değerlendirmeleri tespit edildi. Katılımcılardan her bir soru için 1 ile 10 arasında bir değer vermeleri istendi. Bu veriler kullanılarak, katılımcıların göç ve temsiliyet temalarında ayrı ayrı hesaplanmak üzere, verdikleri cevapların toplam uzaklığının en fazla olduğu eşleşme, öklid uzaklığı formülü kullanılarak belirlendi. Uzman sunumlarının ardından katılımcılar, eşleştirildikleri partnerleriyle, aralarında en fazla görüş ayrılığı yaşanan sorular üzerine özellikle belediyelerde temsil hakkı ve fırsatların adil dağılımı konularında tartışma yürüttü.

© FNF Türkiye

İSTANBUL

Etkinlik İstanbul Planlama Ajansı Genel Müdürü Oktay Kargül, İnsan Hakları Akademisi'nden Elif Güney Menderes ve Friedrich Naumann Vakfı'ndan Aret Demirci'nin açılış konuşmaları ile başladı. Oktay Kargül konuşmasında göç konusunun üzerine düşünülmesi gerekilen, hepimize görevler düşen, insani ve sosyal boyutları olan bir konu olduğundan bahsetti. Tüm düğüm noktalarında göç konusunu gördüğümüze değindi. Sonrasında Elif Güney Menderes etkinliğin kullanacağı eşleşme metodunun neden seçildiğinden ve ne amaçlandığından bahsetti. Eşleşme metodunun kutuplaşmaya kendi içimizde bir panzehir bulma umuduyla yapıldığını vurguladı. Aret Demirci konuşmasında eşleşme metodunun tarihçesini ve nasıl ortaya çıktığını anlattı. Eşleşme formatının Almanya'daki artan polarizasyon nedeniyle orada ortaya çıktığını ve araştırmalara göre farklı geçmişleri olan insanların bir araya gelip konuşmasının katılımcıların %80'ninde önyargıyı düşürdüğünü açıkladı. Akabinde katılımcılar Dr. Sernaz Arslan ve Dr. Müge Dalkıran'ın sunumlarının ardından İstanbul'a göçü, daha sonra da Gözde Kara Günaydın ve Can Selçuki'nin sunumlarının ardından İstanbul'dan göçü tartışma fırsatı buldular.

© Photo by engin akyurt on Unsplash

DR. SERNAZ ARSLAN & DR. MÜGE DALKIRAN

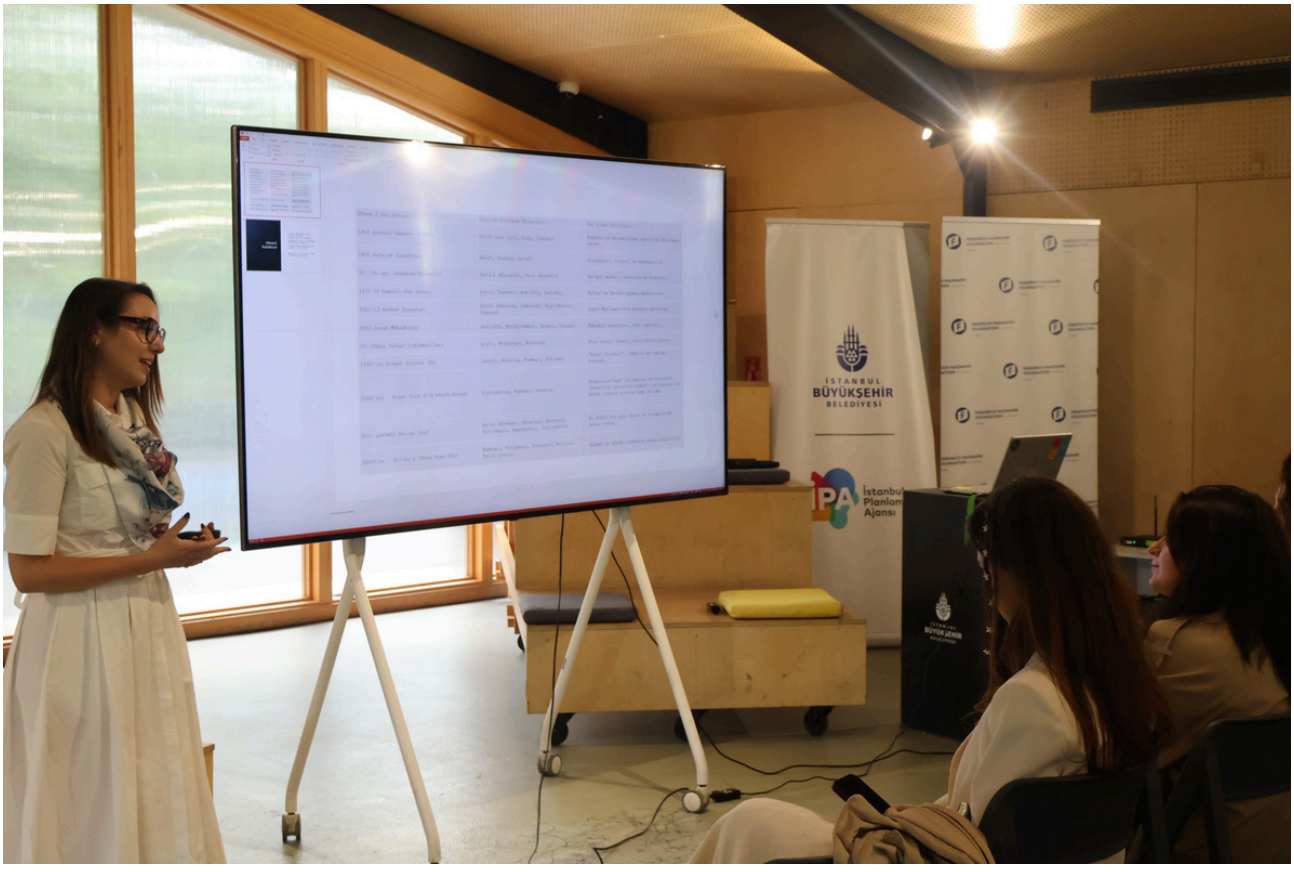
Sunumlarda İstanbul'un hem tarihsel hem de güncel göç süreçleriyle biçimlenen çok katmanlı toplumsal yapısı ele alınarak, kentin kimliğinin göçle nasıl yoğrulduğu farklı perspektiflerden tartışıldı. Anlatımların ortak noktası, İstanbul'da yaşayanların -ister kırk yıl önce gelmiş bir iç göçmen, ister son yıllarda kente yerleşmiş bir uluslararası göçmen olsun- aidiyet kurmakta karşılaştığı güçlüklerin hala güncelliğini koruduğuydu. Gündelik hayattan örneklerle, bir parkta yaşanan basit bir karşılaşmanın bile "Kırk yıldır burada yaşıyorum ama hala kendimi İstanbullu hissetmiyorum" cümlesine dönüşebildiği; bunun da kente aidiyet, kimlik ve "İstanbullu olma" halinin ne kadar çok boyutlu bir mesele olduğunu gösterdiği aktarıldı. Bu çerçevede, günlük dilde sıkça kullanılan "Hemşehrim, memleket nere?" sorusunun, aslında kentin göç geçmişiyle iç içe geçmiş olan kimlik arayışını, ötekileştirme pratiklerini ve yerelleşme süreçlerini nasıl görünür kıldığı tartışıldı. Yönetimsel açıdan da, İstanbul gibi devasa bir metropolde milyonlarca insanın nasıl yönetildiği ve bu yönetimden memnuniyet düzeyinin ne olduğu soruları gündeme getirildi.

© FNF Türkiye

DR. SERNAZ ARSLAN & DR. MÜGE DALKIRAN

Sunumlarda tarihsel bir perspektifle Türkiye'deki iç göçün 1940'lardan itibaren belirginleştiği; özellikle 1950'lerde sanayileşme, tarımda makineleşme, Marshall yardımları ve "İstanbul'un toprağı altın" söylemiyle birlikte kente yönelen büyük göç dalgalarının İstanbul'un sosyal ve fiziksel yapısını derinden etkilediği vurgulandı. Bu dönemle birlikte ortaya çıkan gecekondulaşma süreci, yalnızca bir barınma biçimi olmaktan çıkıp yerel siyaset, imar afları ve ekonomik ilişkiler üzerinden meşrulaşan bir kentsel dönüşüm modeline evrilmiş; zamanla gecekonduların apartmanlaşmaya geçmesi bazı mahallelerde yerel bir zenginleşme yaratırken, kent yoksulluğu, güvencesizlik ve "yoksulluğun yer değiştirmesi" gibi olguları da beraberinde getirmiştir. Göçün yalnızca mekansal dönüşüm yaratmadığı; emeğin niteliğinde, sınıfsal yapılanmada, siyasi temsilde, tüketim kalıplarında ve hatta sinema gibi kültürel alanlarda derin izler bıraktığı belirtildi. Özellikle 1950'lerin göçmen temsili ile sonraki dönemlerde ortaya çıkan daha karmaşık, çok katmanlı göçmen profili arasındaki farklar dikkat çekici bir toplumsal dönüşümü işaret etmektedir. 1980'ler ve 1990'larla birlikte hem ekonomik hem politik nedenlerle İstanbul'a gelen farklı gruplarla birlikte kent daha heterojen bir yapıya kavuşmuş, küresel çapta yükselen kimlik politikaları ve Türkiye içinde yaşanan çatışma süreçleri bu çeşitliliğe yeni katmanlar eklemiştir.

© FNF Türkiye

Uluslararası göçe odaklanan sunum bölümlerinde ise İstanbul'un sadece Türkiye'nin iç göç merkezi değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel göç hareketlerinin de önemli bir durağı olduğu vurgulandı. Soğuk Savaş sonrası bavul ticaretiyle şekillenen hareketlilik, 2000'lerde Afgan göçmenlerin geçici kabulüyle derinleşmiş, ancak bu dönemde entegrasyon politikalarının yetersiz kalması çeşitli sosyal uyum sorunlarını görünür hale getirmiştir. 2013 sonrasında Suriye kökenli göçmenlerin İstanbul'daki varlığının kalıcılaşmasıyla, kentin göç dinamikleri yeni bir boyut kazanmış; buna karşın sosyal uyum politikalarının ancak 2016-2017 yılları arasında hayata geçirilmeye başlanması, yerel halkla göçmenler arasındaki mesafenin ve önyargıların derinleşmesine katkı sağlamıştır. Bu süreçte koruma statülerinin çeşitliliği, belediyelerin yasal yetki sınırları, barınma ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan kısıtlar gibi idari sorunlar; uluslararası göçmenlerin kente tutunma süreçlerini zorlaştıran temel unsurlar olarak öne çıkmıştır. Toplumsal önyargıların çoğu zaman sosyal medya ve söylentiler üzerinden yeniden üretildiği, bunun da hem iç göçmenler hem de uluslararası göçmenler için "kentli olmayan" şeklinde bir etiketlenmeye yol açtığı belirtildi.

Sunumların bütününde, İstanbul'un göçle şekillenen toplumsal yapısının aynı zamanda kentteki sosyal kutuplaşmayı da derinleştirdiği ortak bir tespit olarak öne çıktı. Buna karşın, birlikte yaşam kültürünün güçlendirilmesi için yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve bireylerin ortak temas alanları yaratmasının önemine vurgu yapıldı. Hem tarihsel iç göç hem de uluslararası göç deneyimleri bir arada düşünüldüğünde, İstanbul'un göçün hem dönüştürücü gücünü hem de yarattığı zorlukları barındıran, sürekli yeniden şekillenen bir kent olarak ele alınması gerektiği sunumların ortak paydasını oluşturdu.

Sunumların ardından, katılımcılar bahsedilen metoda göre eşleştirilen partnerleriyle en çok görüş ayrılığı yaşanan soruları tartışmak için bir araya geldi. Katılımcılar bir saatlik tartışmanın ardından çıkan sonuçları tartışmak için bir araya geldi.

© FNF Türkiye

İstanbul'a göç ve temsiliyet konusundaki tartışmalarda katılımcılar, göçmenlerin kent yaşamındaki yeri, temsiliyet hakkı, entegrasyon süreçleri ve bu olguların tarihsel, siyasal ve toplumsal boyutlarını çok yönlü biçimde değerlendirdi. Özellikle göçmenlerin belediyelerde temsil edilip edilmemesi gerektiği sorusu, en az ortaklaşılan konulardan biriydi. Bazı katılımcılar, göçmenlerin kent yaşamında temsiliyet hakkına sahip olması gerektiğini savunurken, bazıları bu temsilin hukuki çerçevede sınırlandırılması gerektiğini dile getirdi. Katılımcılar, göçmenlerin kentin ekonomik ve sosyal imkanlarından yararlanma potansiyeline sahip olduğu görüşüne büyük ölçüde katılsa da, bu fırsatların adil biçimde dağılmadığını da vurgulamış oldular.

Temsiliyet tartışmalarında genel ve yerel seçimler arasındaki fark oldukça çarpıcıydı. Yerel düzeyde temsilin değerlendirilmesinde ikamet süresi ve entegrasyon düzeyi gibi kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilirken, katılımcılar, belediyelerde söz sahibi olabilmek için belirli bir süre ikamet etme zorunluluğunun bulunduğunu, dolayısıyla temsil hakkının da bu süreyle bağlantılı olduğunu ifade ettiler. Göçmenlerin İstanbul'da kalış süresinin temsiliyetin sürdürülebilirliği açısından anlamlı belirleyiciliği entegrasyonun yalnızca hukuki statüyle değil, gündelik yaşam pratikleriyle ölçülmesi gerektiği; çocuğunu okula gönderen, sosyal ilişkiler kuran ve toplumsal yaşama katılan göçmenlerin daha meşru bir temsiliyet zemini oluşturduğu dile getirdiler. Bu noktada göçmenlerin kendi ihtiyaçlarını en iyi kendilerinin bildiği, dolayısıyla çözüm süreçlerinde aktif rol oynamaları gerektiği savunulurken, karşıt görüşteki katılımcılar temsiliyetin vatandaşlık bağıyla sınırlanması gerektiğini savundu. Bu bağlamda bazı katılımcılar, "kent hakkı" kavramını öne çıkararak vatandaşlığın yalnızca hukuki bir statü değil, kent yaşamına katılım biçimi olarak da değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Kent vatandaşı olmanın, yaşanılan mekanın doğal süreçlerine katılmak ve kente dair karar mekanizmalarında yer almak anlamına geldiğini ifade ettiler.

Tartışmalarda göçün tarihsel ve siyasal boyutu da değerlendirildi. Katılımcılar, iletişim araçlarının hızlanmasının, dezenformasyonun artmasının ve olayların eş zamanlı duyulmasının toplumsal algıları etkilediğini ilettiler. Göçün yalnızca demografik bir olgu değil, aynı zamanda siyasileşen bir süreç haline geldiğini; popülist politikaların uzlaşma zeminini zayıflattığını ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştirdiğini belirttiler. Tartışmalar hem pratik düzeyde (belediye yönetimleri, yasal süreçler ve siyasi aktörler) hem de kavramsal düzeyde (iletişim teknolojileri ve katılımcı yönetim modelleri) ele alınırken bu çerçevede, göçmenlerin yalnızca seçimler yoluyla değil, şehir planlaması ve katılımcı yönetim süreçleri aracılığıyla da söz sahibi olabildikleri, klasik temsiliyet anlayışının ötesine geçilmesi gerektiği vurgulandı.

Uygulamaya yönelik tartışmalarda ise “soft law” (yumuşak hukuk) kavramı öne çıkmıştır. Katılımcılar, geleneksel kurumların dışında kalan durumlarda esnek yönetişim modellerinin önemine dikkat çekmişlerdir. Sultanbeyli örneğinde olduğu gibi, yerel yönetimlerin uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak temsil alanını genişlettiklerini, ancak buna rağmen resmî temsiliyetin halen sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir.

Entegrasyon, güvenlik ve ihtiyaçlar konuları da tartışmalarda zıt görüşlerin kaynağını oluşturmaktaydı. Katılımcılar, göçmenlerin barınma, güvenlik ve temel ihtiyaçları karşılanmadan temsil tartışmasının “lüks” bir meseleye dönüştüğünü belirtirken , temel ihtiyaçların karşılanmadığı bir ortamda temsiliyetin ikincil kaldığını vurguladılar. Bununla birlikte, toplumun ihtiyaçlarının duyulmasında homojen bir arz-talep dengesinin sağlanması gerektiğini vurgulayan katılımcılar vardı. Bu katılımcılar, göçmenlerin özellikle dil öğreniminin entegrasyonun temel koşulu olduğunu; dili bilmeyen bireylerin toplumla bağ kurmalarının mümkün olmadığını ifade ettiler. Entegrasyonun yalnızca uyum değil, karşılıklı hoşgörüye dayalı bir süreç olması gerektiğini belirtmiş; özellikle kırılgan gruplara yönelik politikaların hak temelli biçimde geliştirilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir.

Katılımcılar, negatif entegrasyon politikalarının ayrıştırıcı etkisine dikkat çekmiş ve adil bir toplum yaratmanın yolunun haklar ve ihtiyaçlar üzerinden ilerlemekten geçtiğini savundular. Barınma, güvenlik ve dil gibi temel gereksinimler karşılanmadan politik düzeyde temsilden söz etmenin anlamlı olmadığını ifade ettiler. Bazı katılımcılar, marjinal grupların önlenmesi adına göçmenlerin belediyelerde temsil edilmemesi gerektiğini savunurken; diğerleri bu temsilin radikal grupların etkisini azaltabileceğini belirtmişlerdir.

© FNF Türkiye

Göçmenlerin suç oranlarıyla ilişkilendirilmesi konusundaki önyargılar da eleştirilerin merkezindeydi. Katılımcılardan bazıları göçmenlerin çoğunlukla suçun faili değil, mağduru olduklarını, ancak bu durumun kamuoyunda yeterince duyulmadığını belirtirken toplumda hakim olan "kırılgan gruplar suç işler" algısının yerine, hak temelli bir tartışma zemini önerilmiş, güvenlik ve kamu düzeni üzerinden yürütülen tartışmaların göreceli olduğu, bu konuların demokratik değerler ve insan hakları perspektifinden ele alınması gerektiğinin altını çizdi.

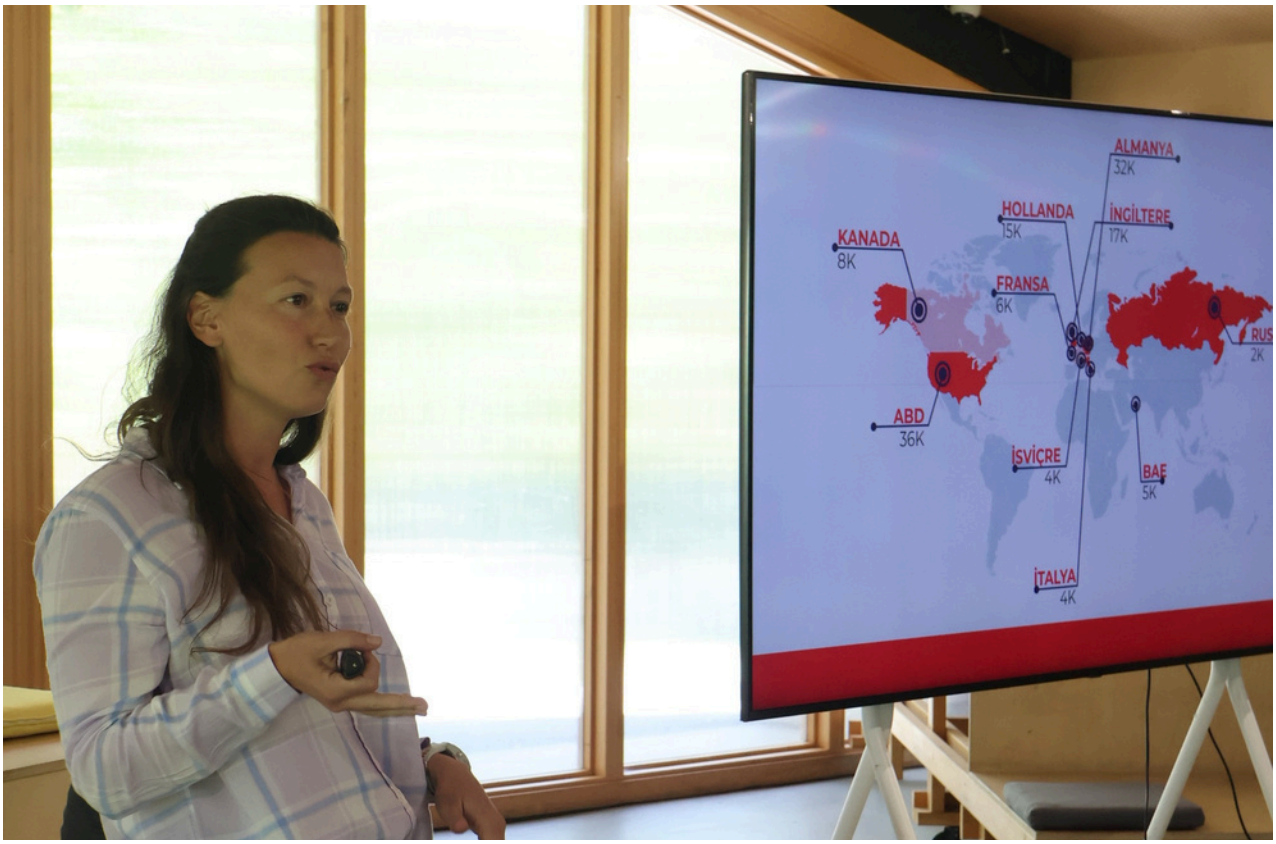
Son olarak, tartışmalarda "yapabilirlik yaklaşımı" kavramsal bir çerçeve olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, bir hakkın tanınmış olmasının o hakkın fiilen kullanılabildiği anlamına gelmediğini vurgulamışlardır. Örneğin, eğitim hakkının varlığının kadınların veya göçmenlerin eğitime erişebildiği anlamına gelmediğini; benzer biçimde oy kullanma hakkının da temsiliyetin gerçekleştiğini göstermediğini belirtmişlerdir. Mevcut vatandaşlık yapısında bile kadınların, çalışanların veya göçmenlerin seslerinin yeterince duyulmadığını ifade etmiş; yeni haklar tanınırken mevcut hakların gerçek hayatta ne ölçüde işlediğinin de sorgulanması gerektiğini dile getirirken anlamlı bir etkin vatandaşlığın kent yaşamı hakkında ne denli önemli olduğunu vurgulamış oldular.

© FNF Türkiye

GÖZDE KARA GÜNAYDIN & CAN SELÇUKİ

Sunumlarda göç olgusu, özellikle genç nüfus üzerinden Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşümlerini anlamayı mümkün kılan çok boyutlu bir pencere olarak ele alındı. Tartışmaların ardından başlayan oturumda, yurt dışına göçün genellikle tek yönlü olumsuz bir olgu olarak görülmesinin eksik bir yaklaşım olduğu vurgulandı. Göçün, doğru değerlendirildiğinde bir "beyin dolaşımı"na dönüşebileceği ve ülke için güç kaynağı yaratabileceği ifade edildi. Türkiye'den yurt dışına giden nüfusa ilişkin veriler incelendiğinde, son yıllarda özellikle büyük şehirlerde yaşayan, çoğunluğu Y kuşağına mensup, iyi eğitimli gençlerin göç ettiğinin görülüyor olması dikkat çekici bir eğilim olarak sunuldu. Göç edenlerin önemli bir kısmının eğitimlerine uygun alanlarda otomotiv, havacılık, bilişim ve finans gibi yüksek nitelik gerektiren sektörlerde çalıştığı, Almanya gibi ülkelerin tercih edilme nedenlerinin kaliteli eğitim sistemi, kişisel özgürlüklerin korunması, güvenli yaşam koşulları ve daha fazla iş imkanı olduğu aktarıldı. Yurt dışına eğitim amacıyla giden gençlerin ise ağırlıklı olarak yüksek lisans ve doktora programlarını tercih ettiği, mühendislik ve İngilizce eğitim verilen programların öne çıktığı belirtildi. Göç edenlerin önemli bir bölümü kısa vadede Türkiye'ye dönmeyi düşünmezken, uzun vadede ise bir kısmının hala kararsız olduğu ancak buna rağmen göç eden gençlerin çoğunun burs vermek, mentorluk yapmak, uzmanlık sağlamak ve projelere destek olmak gibi yollarla Türkiye'ye katkı sunma isteğini koruduğu ifade edildi.

© FNF Türkiye

Sunumların diğer bölümünde gençlerin göç etme isteğinin arkasında yatan toplumsal ve psikolojik dinamikler ele alındı. Bu çerçevede, Z kuşağının sanıldığı gibi homojen bir grup olmadığı; gençlerin hepsinin gitmediği ama çok büyük bir kısmının gitmek istediği vurgulandı. Bu eğilimin sadece ekonomik değil, derin bir duygusal ve sosyal bağlamı olduğu aktarıldı. Türkiye'de gençlerin ciddi bir psikolojik sağlık sorunu yaşadığı, nüfusun önemli bir kısmının terapi almak istediği halde imkan bulamadığını belirten veriler paylaşıldı. Gençlerin hem kısa hem de uzun vadeli gelecek algısında umutsuzluk hakimken, bunun aile yapısıyla ilişkili yeni bir sıkışma yarattığı, gençlerin ekonomik koşullar nedeniyle bağımsızlığını koruyamadığı ve "bumerang gençlik" olarak adlandırılan bir döngüde aile evine geri dönmek zorunda kaldığı ifade edildi. Sunumlarda ayrıca gençlerin yaşadığı "itibar açığı" kavramı öne çıkarıldı; geleneksel olarak saygın görülen mesleklerin artık aynı prestiji sağlamadığı, ekonomik değer üretmeyen işlerin gözden düştüğü, paranın ise gençler için yalnızca bir geçim aracı değil, aynı zamanda tanınma ve saygı görme aracı haline geldiği vurgulandı.

© FNF Türkiye

Bu durumun mevcut ekonomik krizle birleşerek gençlerde ağır bir tatminsizlik ve değersizlik hissi yarattığı belirtildi. Gelir eşitsizliğinin üretimden elde edilen değerin adil paylaşılmasını engellediği, liyakat ile yaşam standartları arasındaki bağın koptuğu ve bu yapısal adaletsizliğin gençlerin yurt dışına yönelmesinde belirleyici bir faktör olduğu aktarıldı. Yurt dışına gitmenin artık bir zorunluluk haline geldiği bu atmosferde, gençlerin dünyayla kurduğu ilişkinin, iletişim biçimlerinin ve beklentilerinin de değiştiği ifade edildi. Tartışma, yurt dışında farklı deneyimler kazanmış bireylerin ülkelerine katkı sunma potansiyelinin yüksek olduğunun altının çizilmesi ve asıl meselenin bu birikim ve enerjinin nasıl değerlendirileceği sorusunda düğümlendiğinin vurgulanmasıyla tamamlandı. Sunumların ardından, katılımcılar bahsedilen metoda göre eşleştirilen partnerleriyle en çok görüş ayrılığı yaşanan soruları tartışmak için bir araya geldi.

Göç ve gençlerin yaşadığı zorluklar üzerine yapılan tartışmalarda, katılımcılar Türkiye'den yurt dışına göçün yalnızca ekonomik veya eğitim temelli bir olgu olmadığını, çok katmanlı ve sistemik bir süreç olduğunu vurguladılar. Katılımcılar, liyakatsizlik, güvensizlik, zihinsel huzursuzluk, ekonomik sıkışma ve ifade özgürlüğüne dair endişelerin göçü tetikleyen başlıca unsurlar olduğunu belirttiler. Özellikle liyakate dayalı bir sistemin eksikliği, gençlerin kendilerini değerli hissedebilecekleri alanların sınırlı olması ve mevcut ekonomik yapının devlet memurluğunu ana istihdam kaynağı olarak sürdürmesi, göç eğilimini artıran faktörler arasında öne çıktı. Katılımcılar, bu durumun girişimcilik ve üretim odaklı bir ekonomik yapının önünde engel oluşturduğunu ve bireyler yerine kurumların güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ifade ettiler. Tartışmalarda, gençlerin güvenlik kaygılarının yalnızca fiziksel güvenlikle sınırlı olmadığı, ekonomik ve sosyal güvenliğin de yaşam kalitesini doğrudan etkilediği belirtildi. Katılımcılar, Türkiye'de gençlerin geleceğe dair ciddi bir belirsizlik ve umutsuzluk içinde olduklarını, çocuklarının geleceğini daha iyi koşullarda kurmak için yurt dışında doğum yapmayı veya eğitimlerini sürdürmeyi tercih ettiklerini dile getirdiler. Bu kaygıların hem ekonomik hem de sosyolojik ve psikolojik temelleri bulunduğu, liyakatsizlik ve hukuki güvencenin zayıf olması nedeniyle bireylerin sistem içinde çözüm üretmekte zorlandığı ifade edildi.

İtibar, bireyselleşme ve toplumsal değerler üzerine yapılan tartışmalarda, gençlerin kolay yoldan para kazanılabilecek meslekleri itibarlı gördüğü, devletin bireyi kuşatan bir yapı haline gelmesi nedeniyle bireysel itibarın sınırlandığı dile getirildi. Katılımcılar, gençlerin genel bir huzursuzluk hali içinde olduğunu; yasaların uygulanmasındaki keyfilik, adaletsizlik ve devlet kurumlarının tepkisiz kalmasının, bireylerin hak arama süreçlerinde yalnız kalmalarına ve toplumsal bir travma yaşamalarına yol açtığını belirttiler. Bu durumun, gençlerin göçü bir "çıkış yolu" olarak görmesinde etkili olduğu vurgulandı.

Ayrıca, göç kararlarını etkileyen diğer faktörler olarak psikolojik destek eksikliği, dijital ve fiziksel güvenlik kaygıları, ifade özgürlüğünün kısıtlanması ve medya alanındaki sınırlamalar ön plana çıktı. Katılımcılar, Türkiye'de istihdamın yaratıcı ve üretken bir yapıya sahip olmadığını, siyasi katılımın zayıf olduğunu ve çevresel koşulların (yeşil alan eksikliği, hava kirliliği, betonlaşma ve sosyal alanların azlığı) yaşam kalitesini düşürdüğünü ifade ettiler. Kuşaklar arası değer farkları ve iletişim kopukluklarının gençlerin ruhsal sağlığını olumsuz etkilediği de tartışmalarda öne çıkan noktalar arasındaydı.

Son olarak, göçün 19. yüzyıl teorileri çerçevesinde "iten" ve "çeken" faktörler açısından değerlendirilebileceği, Türkiye örneğinde iten faktörlerin çok güçlü, çekici faktörlerin ise sınırlı kaldığı vurgulandı. Katılımcılar, aşırı ölçüde artan itici faktörlerin — liyakatsizlik, adaletsizlik, güvensizlik, ekonomik dengesizlik ve zihinsel huzursuzluk — bireyleri göçe yönlendirdiğini, göçün artık yalnızca bir tercih değil, sistemin içinden çıkışın sembolü haline geldiğini ifade ettiler.

© FNF Türkiye

SONUÇLAR

Şehir Konuşmaları etkinliği, göç kavramının çok katmanlı boyutunun incelenmesi ve zıt görüşlü tarafları bir araya getirerek ihtiyaçların ve taleplerle birlikte sorunların anlaşılması için önemli bir diyalog zemini sunmuştur. Katılımcılar, farklı görüşteki insanları bir araya getirerek hoşgörü çerçevesinde fikirlerin açık sözlülükle ortaya koyulmasına imkan tanırken, bulgular ve araştırmalar eşliğinde fikirlerin arkasındaki gerçekliğin sorgulanmasına katkı sağlamıştır. Tartışmalarda öne çıkan konular şunlardır:

Aktif Vatandaşlık: Katılımcılar, vatandaşlığın yalnızca hukuki bir statü olmadığını, kent yaşamına katılım biçimi olarak da değerlendirilmesi gerektiğini vurguladılar. Hak mücadelesinin teorik değil, pratik uygulamalarla yürütülmesi, devlet dışı kurumlar ve yerel yönetimlerin iş birliği ile hak kazanımlarının güçlendirilmesi önemsenmiştir.

Gençlerin Ruhsal Durumu ve Göç Eğilimleri Arasındaki Bağlantı: Katılımcılar, gençlerin zihinsel huzursuzluk, bireysel itibar eksikliği ve toplumsal değerlerle uyumsuzluk nedeniyle artan stres ve kaygı yaşadıklarını dile getirdiler. Kuşaklar arası iletişim kopuklukları ve sosyal alan eksikliğinin gençlerin ruhsal sağlığını olumsuz etkilediği belirtildi. Bu psikolojik ve toplumsal baskılar sonucunda, göçün gençler açısından bir "çıkış yolu" olarak görülmeye başlandığı ifade edildi. Katılımcılar, liyakatsizlik, adaletsizlik, güvensizlik, ekonomik dengesizlik ve zihinsel huzursuzluk gibi itici faktörlerin gençleri göçe yönlendirdiğini, göçün artık yalnızca bir tercih değil, sistemin içinden çıkışın sembolü haline geldiğini vurguladılar. Bu çerçevede, göç olgusunun anlaşılmasında hem iten hem de çeken faktörlerin birlikte ele alınması gerektiğine dikkat çekildi.

Güvensizlik ve Ekonomik Kaygılar: Türkiye'de gençlerin hem fiziksel, hem ekonomik hem de sosyal güvenlik konusunda ciddi belirsizlikler yaşadığı belirtildi. Katılımcılar, çocuklarının geleceğini daha iyi koşullarda kurmak isteyen ailelerin yurt dışına yöneldiğini, mevcut ekonomik ve sosyal yapının girişimcilik ve üretim odaklı bir yapıyı sınırladığını ifade ettiler.

ÖNERİLER

Entegrasyon Politikalarının Çok Boyutlu Tasarımı: Entegrasyon, temel ihtiyaçlar ve toplumsal dayanışmanın desteklenmesi açısından, barınma, güvenlik, dil öğrenimi ve diğer temel hizmetler karşılanmadan temsiliyet tartışmasının anlamlı olmayacağı vurgulanmalıdır. Bu nedenle hak temelli ve kapsayıcı politikaların önceliklendirilmesi gerekmektedir. Entegrasyon süreci yalnızca hukuki uyumla sınırlı kalmamalı; karşılıklı hoşgörü, toplumsal katılım ve kültürel etkileşim temelinde yürütülmelidir. Dil eğitimi ve sosyal projeler, entegrasyonun temel bileşenleri olarak ele alınmalıdır. Ayrıca göçmenlere dair olumsuz önyargılar, suç algısı ve kırılgan grup stereotipleri toplumda hak temelli bir bilinç oluşturarak azaltılmalıdır. Toplumsal algıları etkileyen iletişim araçları ve dezenformasyon göz önünde bulundurularak, göçmenlerle toplum arasındaki etkileşimi artıracak güvenilir bilgi kanalları oluşturulmalıdır. Son olarak, ekonomik fırsatlar, sosyal alanlar ve kültürel etkinliklerle göçmenlerin kent yaşamına katılımı desteklenerek toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi önemlidir.

Yerel Yönetimlerin Yetkilendirilmesi: Göç yönetimi sürecinde belediyelerin yasal yetkilerinin güçlendirilmesi ve göçmenlere yönelik hizmetlerin kurumsal bir çerçeveye oturtulması gerekmektedir. Özellikle büyükşehirlerde sosyal uyum, barınma ve sağlık hizmetleri için merkezi ve yerel yönetimler arasında koordinasyon mekanizmaları geliştirilmelidir.

© FNF Türkiye

Gençler İçin Psikososyal Destek Programları: Gençlerin artan stres, kaygı ve umutsuzluk duygularıyla baş edebilmesi için psikolojik danışmanlık, dayanışma merkezleri ve sosyal alanların yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu merkezlerin, hem yerel gençleri hem de göçmen gençleri kapsayıcı biçimde çalışması teşvik edilmelidir.

Aktif Vatandaşlık ve Sivil Toplumun Güçlendirilmesi: Vatandaşlığın yalnızca hukuki bir statü değil, aktif katılım biçimi olduğu bilinciyle, gençlerin karar alma süreçlerine katılımını artıracak mekanizmalar kurulmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde katılımcı demokrasi uygulamaları desteklenmelidir.

Ekonomik Fırsatların Çeşitlendirilmesi: Girişimcilik, yaratıcı endüstriler ve üretim odaklı istihdam modelleri desteklenerek gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilecekleri ekonomik alanlar açılmalıdır. Bu kapsamda, üniversite ve özel sektör iş birlikleriyle yenilikçi girişim programları teşvik edilmelidir.

© FNF Türkiye

BURSA

Etkinlik, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Planlama Ajansı & İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı, Genel Sekreter Yardımcısı Nazlı Yazgan, İnsan Hakları Akademisi'nden Elif Güney Menderes ve Friedrich Naumann Vakfı'ndan Aret Demirci'nin açılış konuşmalarıyla başladı. Nazlı Yazgan, göçün Bursa özelinde mekansal, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla ele alınması gereken çok katmanlı bir olgu olduğuna dikkat çekerken; Elif Güney Menderes etkinlikte kullanılacak eşleşme metodunun gerekçesini ve amacını paylaştı. Prof. Dr. Murat Erdoğan ve Prof. Dr. Barış Özdal'ın uzman görüşleri ile devam eden süreç, katılımcıların birebir ve grup tartışmalarıyla devam etti. Temel bulgular; Bursa'da göçün tarihsel bir gerçeklik olduğu, ancak güncel Suriye kökenlilerin göçü ile geçmiş Balkan göçleri arasında toplumsal algı farkları bulunduğu, "göçmenlerin oy kullanma hakkı" ve "kentten ayrılma motivasyonları" (deprem, eğitim) konularında önemli fikir ayrılıkları ve uzlaşı alanları olduğunu göstermektedir.

© Photo by Ryoji Iwata on Unsplash

SUNUMLAR

PROF. DR. MURAT ERDOĞAN

Göç konusunun insanlık tarihiyle eş zamanlı, kadim ve süreklilik arz eden bir olgu olduğunu vurgulayan Prof. Dr. Murat Erdoğan, Adem ve Havva'nın cennetten kovuluşunu dünyanın ilk zorunlu göçü veya mültecilik deneyimi olarak nitelendirerek, o günden bugüne insanoğlunun daima daha iyi ve kaliteli bir yaşam standardına ulaşma gayesiyle hareket halinde olduğunu belirtmiştir. İnsanların doğdukları topraklardan hiç ayrılmamalarının yaşanabilir bir dünya kurgusuyla bağdaşmadığını ifade eden Erdoğan, bir bireyin yaşadığı kenti terk etmesinin orada hayat belirtisinin kalmadığına delalet ettiğini, dolayısıyla göç almanın bizatihi kötü bir durum olmadığını, asıl meselenin bu sürecin nasıl yönetildiği olduğunu savunmuştur.

Göç türlerini sınıflandırırken; kendi ülkesinin korumasından yoksun kalan ve hayati tehdit altında olan bireylerin durumunu "zorunlu göç" veya "mültecilik" olarak tanımlayan Erdoğan, gidilen ülkenin yasal izni olmaksızın orada ikamet etme durumunu ise "düzensiz göç" olarak adlandırmış ve günümüz dünyasının en temel sorununun, ağır refah dengesizliklerinden ve rejim istikrarsızlıklarından beslenen bu düzensiz göç hareketliliği olduğunu vurgulamıştır. Küresel bir örneklem olarak Japonya modeline değinen Erdoğan, Japonya'nın göçü bir kalkınma aracı olarak kullandığını, sektörel ve bölgesel ihtiyaçlarına binaen yılda yaklaşık 300.000 kişiyi seçici bir politikayla ülkeye kabul ettiğini ve homojen bir yapı yerine yönetilebilir karmaşık bir demografik yapıyı tercih ettiğini aktarmıştır.

© Bursa Planlama Ajansı

Türkiye'nin tarihsel arka planına değinen Erdoğan, Cumhuriyetin ilk yıllarında 11 milyon olan nüfusun, Atatürk ve kurucu kadronun vizyoner "ulus yaratma" projesi kapsamında Balkanlar ve diğer bölgelerden mübadele yoluyla getirilen nüfusla planlı bir şekilde artırıldığını, bu sürecin iskan kanunlarıyla yönetilen başarılı bir demografik mühendislik örneği olduğunu belirtmiştir. Güncel duruma ilişkin olarak Bursa özelinde yapılan çalışmalara da değinen Erdoğan; yerel halkın Suriye kökenli göçmenlere karşı ciddi bir endişe ve tedirginlik taşıdığını, kriminal olaylardan çekindiğini, buna karşın Suriye kökenli göçmenlerin kendilerini topluma büyük ölçüde uyum sağlamış hissettiklerini belirterek, iki toplum arasındaki bu algısal uçuruma ve zincirleme göç yoluyla oluşan mekansal yoğunlaşmalara (gettolaşma) dikkat çekmiştir. Son olarak, Türk toplumunun göçmenlerle yaşamaya dair çekincelerine ve hoşnutsuzluklarına rağmen fiili bir çatışma ortamına girmediğini, ancak sosyal uyumun sadece yabancıya verilen bir hediye değil, toplumun huzurunu korumak için geliştirilmesi gereken bir politika olduğunu ifade etmiştir.

© Bursa Planlama Ajansı

PROF. DR. BARIŞ ÖZDAL

Bursa gibi yoğun göç hareketliliğine sahne olan bir metropolde, bilimsel veri üretecek bir "Göç Araştırmaları Merkezi"nin bulunmamasının yarattığı akademik ve idari boşluğa ısrarla dikkat çeken Prof. Dr. Barış Özdal , kentin demografik yapısının son 15 yılda ivmelenen bir net göç artış hızına sahip olduğunu ve Bursa'nın Türkiye'de en çok göç alan ilk beş şehir arasında yer aldığını belirtmiştir. Göçün yönü ve kaynakları üzerine yaptığı analizlerde, Bursa'nın İstanbul'dan göç almakla birlikte, asıl yoğun göç akışının Muş, Van, Ağrı ve Erzurum gibi doğu illerinden kaynaklandığını, buna karşılık Eskişehir ve Hatay gibi illere göç verdiğini ampirik verilerle ortaya koymuştur.

Bursa'nın hem "itici" hem de "çekici" faktörlere sahip bir kent olduğunu vurgulayan Özdal, şehirden dışarıya (şehir dışı veya yurt dışı) yönelen göçün temel motivasyonunun üniversite eğitimi olduğunu, genç nüfusun eğitim ve kariyer hedefleri doğrultusunda kentten ayrıldığını, bunun dışında Bursa'nın kolay terk edilen bir şehir olmadığını ifade etmiştir. Yabancı nüfusun demografik özelliklerine de değinen Özdal, Bursa'daki yerleşik yabancı nüfus içinde kadın oranının belirli bağlamlarda ağırlık kazandığını ancak genel yabancı nüfusta erkek oranının daha yüksek olabildiğini, ayrıca 2025 yılı projeksiyonlarında yabancı nüfusta kısmi bir azalma beklendiğini aktarmıştır.

Özdal ayrıca, Bursa'nın nüfus yoğunluğunun 2000'li yıllardan itibaren keskin bir artış gösterdiğini belirterek, göç olgusunun sadece gelenlerle değil, kentin yerlileri ve uzun süredir orada yaşayanlar üzerindeki etkileriyle (örneğin kira artışları, ev sahipliği pratikleri vd.) birlikte, tersine bir perspektifle de, yani Almanya'daki Türklerin durumuyla kıyaslanarak düşünülmesi gerektiğini savunmuştur.

© Bursa Planlama Ajansı

SONUÇLAR

Katılımcıların üzerinde en hararetli tartışmaları yürüttüğü ve şerhli bir mutabakata vardığı temel hususlardan biri, göçmenlerin yerel yönetimlerde söz sahibi olması ve oy kullanma hakkı meselesidir. Müzakere gruplarında, oy hakkının göçmenlerin kente varışıyla eş zamanlı olarak tanımlanmaması gerektiği yönünde güçlü bir konsensüs oluşmuş; bu hakkın kullanımı, asgari on yıllık bir "adaptasyon ve bekleme süresi" ile "nitelikli insan kaynağı" olma kriterlerine bağlanarak, tamamlanmış bir entegrasyon sürecinin ödülü olarak kurgulanmıştır. Özellikle gettolaşma tehlikesine dikkat çeken katılımcılar, mekansal dağılımın homojenleştirilmesi ve gettolaşmanın engellenmesi şartıyla siyasal katılımın mümkün olabileceğini savunurken, bu yaklaşım, vatandaşlık kavramının evrensel bir haktan ziyade, kültürel ve sosyo-ekonomik yetkinliklerle kazanılması gereken bir statü olarak algılandığını göstermektedir.

Tartışma notlarında belirgin bir şekilde ortaya çıkan bir diğer olgu, 2015 sonrası Türkiye'ye sığınan Suriyeli nüfus ile Cumhuriyet tarihi boyunca ve öncesinde kente yerleşen Balkan kökenli göçmenler arasında, toplum nezdinde kurulan hiyerarşik algı farkıdır. Medyanın manipülatif etkisiyle şekillendiği düşünülen bu ayrım, Balkan göçmenlerinin "yerli" statüsüne daha yakın, Suriye kökenli göçmenlerin ise "öteki" olarak kodlanmasına neden olsa da, bizzat Balkan göçmeni olan katılımcıların ifadeleri, kendilerini Bursa'ya ait hissetmelerine rağmen toplumsal sohbetlerde hala "ayrıştırıldıklarını" ve bir nevi sosyolojik "araf"ta (limbo) bırakıldıklarını hissettiklerini, dolayısıyla entegrasyonun tamamlanmış görüldüğü noktalarda dahi gizli bir dışlanma mekanizmasının işlediğini göstermektedir. Kültürel etkinliklerde görülen kabulün aksine, ebeveynlerin "çocuğumla aynı sınıfta okumasınlar" şeklindeki tepkisel tutumları dikkat çekicidir. Bu durum, sosyal kabulün sınırlarının kamusal alanın paylaşımı söz konusu olduğunda daraldığını göstermektedir.

Bursa'nın jeolojik gerçekliği olan deprem riski, tartışmaların merkezinde yer alan en güçlü "itici faktör" (push factor) olarak tanımlanmış, özellikle Bulgaristan göçmeni akademisyenler nezdinde Bursa, travmatik bir şekilde depremi hatırlatan ve bu sebeple terk edilmesi düşünülen bir mekan olarak kodlanmıştır. Ancak, katılımcılar arasında yapılan ayrımlarda, güvenlik kaygısının (deprem, asayiş vd.) ötesinde, yurt dışına göç motivasyonunun temelinde "özgürlük" arayışının yattığı tespiti oldukça kritiktir. Bireyler, fiziksel güvenlikten ziyade, kendilerini gerçekleştirebilecekleri özgürlükçü bir atmosfer arayışı içindedirler. Buna mukabil, kentin nüfus yoğunluğunun merkezde toplanması sorunsalı üzerinden, katılımcılar tarafından "tersine göç" (kırsala dönüş) stratejilerinin ve nüfusun desantralizasyonunun, hem afet yönetimi hem de yaşam kalitesi açısından elzem bir politika değişikliği olması gerektiği vurgulanmıştır.

ÖNERİLER

Kurumsal Altyapı: Yoğun göç alan kentlerde etkili yönetim için veri temelli bir yapının gerekliliği öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle kentin demografik hareketliliğini, göçün sektörel etkilerini ve sosyolojik dönüşümlerini düzenli olarak izleyebilecek; güncel veri setleri, bilimsel analizler ve projeksiyonlar üreterek karar alıcılar için kanıta dayalı stratejiler geliştirecek multidisipliner bir "Göç Araştırmaları ve Uygulama Merkezi"nin kurulması önemli bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir.

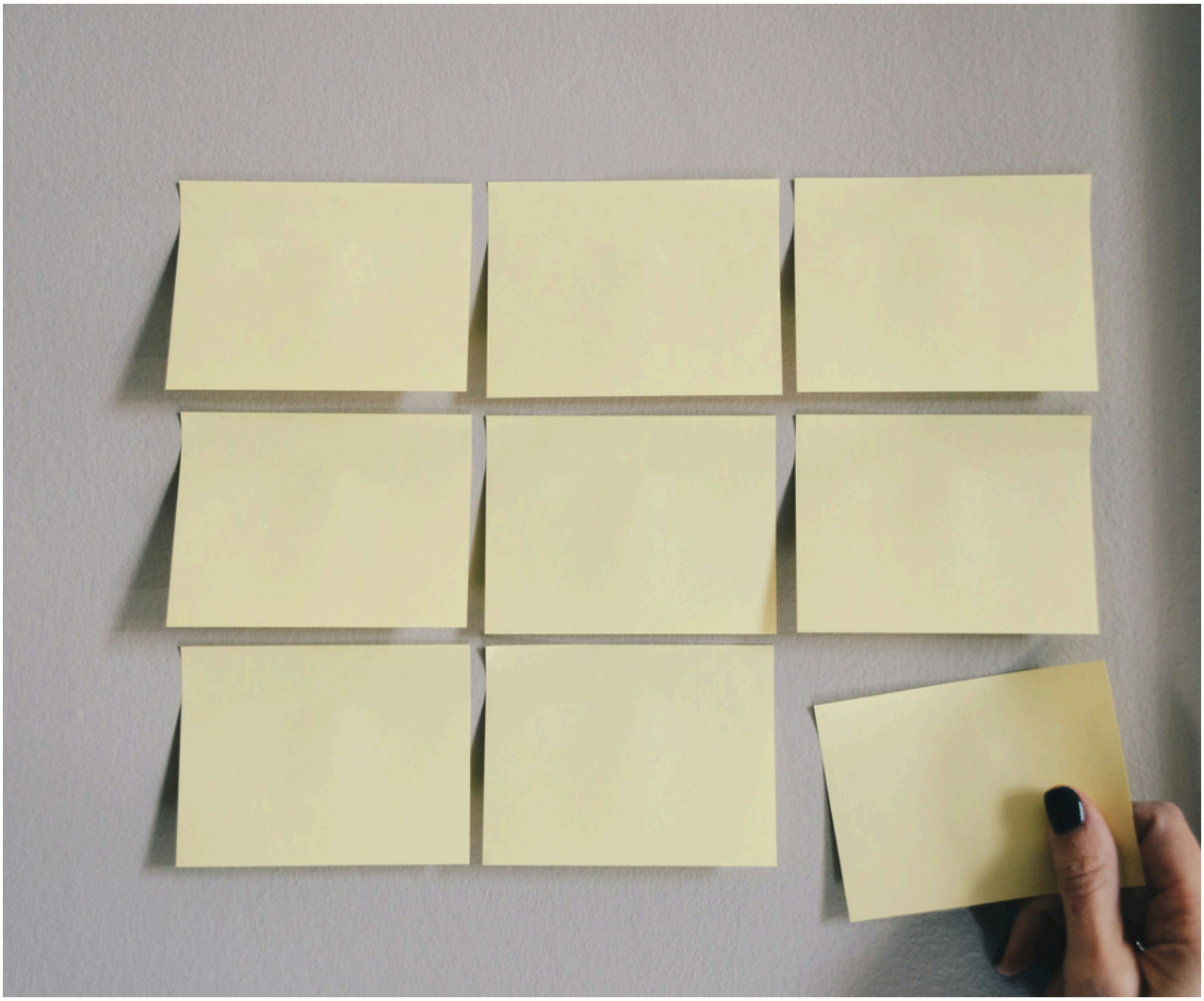
Kentsel Planlama: Kent merkezinde artan nüfus yoğunluğu ve göç kaynaklı mekansal yığılmaların risk oluşturduğu görülmektedir. Bu nedenle, göçmen nüfusun belirli mahallelerde yoğunlaşmasını önleyecek, sosyal uyumu artıracak ve kentsel dokuda daha dengeli bir dağılım sağlayacak planlama yaklaşımlarının uygulanması önerilmektedir. Ayrıca, kent üzerindeki yükü azaltmak ve kırsal bölgelerin ekonomik canlılığını desteklemek amacıyla, kırsala yönelen göçü teşvik eden "tersine göç" mekanizmalarının tarımsal destekler, altyapı yatırımları ve bölgesel kalkınma programlarıyla güçlendirilerek kentsel strateji planlarına entegre edilmesi uygun görülmektedir.

© Bursa Planlama Ajansı

KARŞILAŞTIRMALI SONUÇLAR VE GENEL DEĞERLENDİRME

İstanbul ve Bursa'da gerçekleştirilen "Şehir Konuşmaları" etkinlikleri, Türkiye'nin en yoğun göç alan iki metropolünün, göç olgusunu ve toplumsal etkilerini farklı perspektiflerden deneyimlediğini ortaya koymuştur. Her iki şehirde yürütülen tartışmaların çıktıları karşılaştırıldığında, göç algısı, temsiliyet talepleri ve kentsel kaygılar ekseninde belirgin ayrışmalar ve ortaklaşmalar gözlemlenmiştir. Bu bölüm, iki farklı kent dinamiklerinin karşılaştırmalı analizini ve bu analizden türetilen stratejik önerileri içermektedir.

© Photo by Kelly Sikkema on Unsplash

KARŞILAŞTIRMALI SONUÇLAR VE GENEL DEĞERLENDİRME

İstanbul ve Bursa oturumları arasındaki en çarpıcı fark, göçmen kimliğinin inşasında ve tarihsel hafızada görülmektedir:

- **İstanbul (Hak Temelli Yaklaşım vs. Kent Hakkı):** İstanbul'daki tartışmalar daha kozmopolit bir zeminde, genel bir "yerli" ve "yeni gelen" ikiliği üzerinden yürütülmüştür. Katılımcılar, göçü kentin kaçınılmaz bir parçası olarak görmekte; tartışmayı "kimlik"ten ziyade "sistem" üzerinden kurmaktadır. "Hemşehrim memleket nere?" sorusunun yarattığı mikro-aidiyetler tartışılsa da, İstanbul'da göçmenlik daha homojen bir "öteki" kategorisidir. Odak noktası, kente sonradan eklenenlerin sisteme nasıl entegre edileceği ve mevcut demografik değişimin "beyin göçü" ile nasıl birleştiği üzerinedir.

- **Bursa (Tarihsel Hiyerarşi ve Kategorizasyon):** Bursa'da göç algısı tarihsel katmanlara ayrılmıştır. Balkan göçmenlerinin "bizden/yerli" ve "çalışkan" olarak kabul gördüğü, Suriyeli sığınmacıların ise "öteki" ve "geçici" olarak kodlandığı keskin bir ayrım dikkat çekmektedir. Bursa raporunda vurgulanan "hiyerarşik algı farkı", toplumsal kabulün köken ve kültürel yakınlığa göre derecelendirildiğini gösterir. İstanbul'da göçmenler sistemsel bir yük/sorun olarak tartışılırken, Bursa'da bu durum kültürel bir uyumsuzluk ve "hak etme" meselesi üzerinden okunmaktadır.

© Bursa Planlama Ajansı

Belediyelerde temsil ve oy kullanma hakkı konusunda iki şehirdeki katılımcı profili farklı refleksler geliştirmiştir:

- **İstanbul (Kutuplaşmış Müzakere):** Katılımcılar arasında kutuplaşma daha belirgindir ancak çözüm arayışı "yönetişim" odaklıdır. Bir grup, "kent hakkı" çerçevesinde ikamet eden herkesin söz sahibi olmasını savunurken; diğer grup bunu vatandaşlık bağıyla sınırlamıştır. İstanbul'da "Soft Law" (yumuşak hukuk), kent konseyleri ve danışma kurulları gibi ara çözümler, temsiliyet krizini aşmak için pragmatik bir yol olarak öne çıkmıştır.

- **Bursa (Katı Filtreleme ve Ödül Sistemi):** Siyasi temsiliyet konusunda daha muhafazakar ve korumacı bir uzlaşı hakimdir. Katılımcılar, oy hakkını doğrudan bir entegrasyon aracı olarak değil, entegrasyonun tamamlanmasının bir "ödülü" olarak görme eğilimindedir. Tartışmalarda öne çıkan "en az 10 yıl ikamet" ve "nitelikli vatandaşlık" gibi filtreler, Bursa'daki yerel halkın siyasi gücü paylaşma konusundaki çekincesini ve temsiliyeti bir liyakat meselesi olarak gördüğünü kanıtlamaktadır.

© Bursa Planlama Ajansı

Her iki şehirde de yerel halkın veya nitelikli nüfusun kenti terk etme eğilimi (tersine göç/beyin göçü) tartışılmıştır, ancak motivasyonun kaynağı "Sistemsel Kaygı" ve "Fiziksel Korku" olarak ikiye ayrılmaktadır:

- **İstanbul (Geleceksizlik ve Sistemsel Kaygı):** Temel itici güç, derinleşen geleceksizlik hissidir. Gençler ve nitelikli sınıf için liyakatsizlik, ekonomik daralma, adalet sistemine güvensizlik ve zihinsel huzursuzluk, kenti ve ülkeyi terk etme kararında belirleyicidir. İstanbul raporunda belirtilen "Bumerang Gençlik" kavramı ve psikolojik tedavi talepleri, kaçış arzusunun politik ve ekonomik bir sistemden çıkış sembolü olduğunu göstermektedir. Burada terk edilen şey sadece şehir değil, mevcut sosyo-politik atmosferdir.

- **Bursa (Fiziksel Güvenlik ve Deprem):** Terk etme motivasyonu daha somut ve "fiziksel güvenlik" odaklıdır. Beklenen Marmara Depremi riski, Bursa'daki akademisyenler ve yerel halk için en somut korku kaynağıdır. İstanbul'da özgürlük arayışı baskınken, Bursa'da can güvenliği ve çocukların eğitimi ön plandadır. Bursa'dan göç, daha ziyade riskten kaçınma refleksi taşımaktadır.

İstanbul'da, uyum süreci daha sancılı, gürültülü ve politize olmuş durumdadır. Kutuplaşma, gündelik yaşam pratiklerine, mekansal ayrışmaya (gettolaşma) ve kamusal tartışmalara daha sert yansımaktadır. İstanbul'da taraflar birbirleriyle tartışmaktadır.

Bursa'da ise katılımcıların enformel uyum olarak tanımladığı, tarafların birbirini sevmeseler dahi çatışmadan kaçındığı pragmatik bir kabulleniş söz konusudur. Bursa'da toplum, sorunları çözmekten ziyade, huzuru bozmamak adına sorunlarla yan yana yaşama stratejisi geliştirmiştir. Ancak bu sessizlik, ebeveynlerin çocuklarını göçmen çocuklarla aynı sınıfa koymak istememesi gibi "sessiz dışlama" pratiklerini gizlemektedir. İstanbul ve Bursa'nın farklılaşan dinamikleri, göç ve uyum politikalarının tek tip olamayacağını göstermektedir.

© Bursa Planlama Ajansı

BİZ KİMİZ?

İstanbul Planlama Ajansı:

İstanbul Planlama Ajansı, İstanbul'un bilimsel çalışmalar ışığında, farklı disiplinlerden uzman, akademisyenlerin katkıları ve İstanbulluların katılımıyla planlanması için İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak 2020 yılında kurulmuştur. İPA, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sivil toplum, üniversiteler, uzmanlar, özel sektör, uluslararası kurumlar ve İstanbullular ile birlikte çalışan bir ortak akıl mekanizmasıdır. İstanbul'un güncel sorunlarını tespit eder, bu sorunların çözümüne yönelik veriye dayalı kısa, orta ve uzun vadeli strateji ve politika önerileri geliştirir.

Friedrich Naumann Vakfı:

Özgürlük için Friedrich Naumann Vakfı, 1958'de kurulmuş olup, liberalizm ilkelerini temel alarak Almanya'da ve yurtdışında siyasi eğitimler sunmakta ve liberal değerler etrafında gelişen projeleri desteklemektedir. FNF, 1991 senesinden beri Türkiye'de sivil toplum, akademi, ekonomi ve politika çevrelerinden ortaklar ile aktif bir şekilde çalışmaktadır. Türkiye tarihi, kültürü, ekonomisi ve coğrafi konumu nedeni ile Almanya, Avrupa ve transatlantik iş birliği için büyük bir önem taşır. Bu yüzden FNF, Türkiye'de toplumdaki liberal değerleri teşvik etmek amacı ile liberal fikirlere sahip olan vatandaş ve kuruluşlara destek sağlar.

İnsan Hakları Akademisi:

İnsan Hakları Akademisi, insan hakları kurslarını, kurumsal ve düzenli bir yapı haline getirmek için sivil toplum ve akademi dayanışması ile 2020 yılında kuruldu ve uzman isimlerden oluşan bir Danışma Kurulu oluşturuldu. İHA'nın amacı lisans veya lisansüstü eğitim kapsamında eksik kalan insan hakları eğitimini çeşitli etkinlikler ile gidermek, Türkiye'deki insan hakları bilgisinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak, çeşitli alanlarda çalışan ve insan hakları eğitime ihtiyaç duyan bireylere, insan hakları eğitimi sunmaktır.

BİZ KİMİZ?

Bursa Planlama Ajansı:

2024 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı Şehir Planlama Şube Müdürlüğü bünyesinde kurulan Bursa Planlama Ajansı, ilgili meslek disiplini uzmanları ve akademisyenlerin katkılarıyla kentin geleceğini şekillendirmeyi amaçlayan bir ortak akıl birimidir. Bursa Planlama Ajansı Danışma Kurulu; üniversiteler, Kent Konseyi ve Akademik Odalar Birliği temsilcilerinden oluşur. Kurul, kentin mevcut ve olası sorunlarını tespit ederek veriye dayalı strateji ve politika önerileri geliştirir. Bursa Planlama Ajansı disiplinler arası bir yapıya sahiptir. Ajans bünyesinde Mekânsal Planlama, Bütüncül Kentsel Planlama, Veri ve İstatistik, Akademi ve Açık Ofis başlıklarında faaliyetler sürdürülmektedir. Bu kapsamda Bursa'nın sosyal, ekonomik ve mekânsal dinamiklerini analiz ederek kentin vizyonuna yön verecek stratejik karar süreçlerini destekler. Bursa 2050 Vizyonu ile kentin uzun vadeli yönünü belirleyen Bursa Planlama Ajansı; kentin sürdürülebilir, kapsayıcı ve yenilikçi bir geleceğe hazırlanmasına katkı sağlar.

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MiReKoc)

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MiReKoc), 2004 yılında İstanbul'da kurulmuş, göç alanında çok disiplinli bilimsel araştırmalar yürüten bir merkezdir. Göç, mültecilik, entegrasyon ve vatandaşlık gibi konularda araştırmalar yapar; akademi, politika yapıcılar, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum arasında bilgi ve diyalog köprüsü kurmayı amaçlar.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İstanbul Planlama Ajansı

FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION For Freedom.
Türkiye

İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ

KATKILARIYLA

BURSAPLAN
BURSA PLANLAMA AJANSI

MiReKoc

freiheit.org/turkey

@fnfturkey